

Beteckning _____

Institutionen för Pedagogik, Didaktik och Psykologi

Karriärvägar efter en examen i psykologi vid Högskolan i Gävle

*Pauline Boström
Januari 2009*

Uppsats 20 hp, C-nivå
Psykologi

**Psykologiska metoder och examensarbete C
Examinator: Staffan Hygge.Handledare: Mårten Eriksson**

Sammanfattning

Syftet med undersökningen var att ta reda på vilka karriärvägar studenter som har läst psykologi och tagit ut en kandidat- och/eller magisterexamen vid Högskolan i Gävle väljer och vilka faktorer de anser har påverkat dem i deras val av karriär. Resultatet har även jämförts med vad tidigare studier i USA har visat vad amerikanska individer arbetar med efter en examen i psykologi. Nio intervjuer har genomförts och data analyserades med induktiv tematisk analys. Resultatet visade att det i nästan alla fall inte fanns några klara mål med de psykologiska studierna innan de påbörjades. Av de informanter med en kandidatexamen arbetar idag en som handläggare på migrationsverket och en annan har valt att studera vidare eftersom denne inte har fått något arbete. Nästan alla informanter med en magisterexamen arbetar eller har som mål att arbeta som doktorand och alla informanter anser att det i första hand har varit slumpen som har varit avgörande för vad de arbetar med idag. Dock menar några av dem att det har funnits klara mål för vad denne individ vill arbeta med.

Nyckelord: psykologi, kandidatexamen, magisterexamen, karriär

Abstract

Title: *Careers after a psychology degree at University of Gävle*

The purpose of this study was to depict which career choices students made after their Bachelor's or Master's degree from University of Gävle and which factors they were affected by in their choices of careers. The research result has been compared to earlier studies made in the USA which shows the career choices of American students with a Bachelor's or Master's degree in psychology. Nine interviews were conducted and the data was analyzed by an inductive thematic analysis. The research result revealed that the psychology students didn't have any explicit goal with the studies before they began to study. By the informants in the study with a Bachelor's degree is one today working as a handling officer at the Swedish Migration Board and another one has chosen to continue studying since this informant hasn't got any job. Most informants with a Master's degree today works or has the intention to work as a doctoral student. Most informants also attributed their present position on the labour market to chance, although a few attributed it to their individual career plans.

Keywords: psychology, Bachelor's degree, Master's degree, career

Förord

Ett stort tack till de personer som valde att berätta om sina tidigare studier och vad de arbetar med idag, utan er hade detta inte varit möjligt. Vill även tacka min handledare Mårten Eriksson som har varit ett stort stöd genom denna uppsats. Med hjälp av hans snabba bedömningar och kloka råd har denna uppsats varit lärorik och möjlig att genomföra. Vill även tacka alla mina nära och kära för all uppmuntran, stöd och kloka åsikter gällande denna studie.

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION.....	1
1.1 SOCIAL COGNITIVE CAREER THEORY (SCCT).....	2
1.2 SYFTE.....	4
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	4
2. METOD.....	4
2.1 DESIGN.....	4
2.2 URVAL OCH UNDERSÖKNINGSGRUPP.....	4
2.3 DATAINSAMLINGSMETOD.....	5
2.4 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	5
2.5 DATAANALYS.....	5
2.6 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	6
3. RESULTAT.....	6
3.1 INNAN STUDIETIDEN.....	6
3.1.1 <i>Bakgrund</i>	6
3.1.2 <i>Målet med psykologiska studier</i>	7
3.2 UNDER STUDIETIDEN.....	8
3.2.1 <i>Kandidatexamen</i>	8
3.2.2 <i>Magisterexamen</i>	8
3.3 EFTER STUDIETIDEN.....	9
3.3.1 <i>Kandidatexamen</i>	9
3.3.2 <i>Magisterexamen</i>	10
4. DISKUSSION.....	13
4.1 HUVUDRESULTAT.....	13
4.2 RESULTATDISKUSSION.....	13
4.3 METODDISKUSSION.....	17
4.4 ALLMÄN DISKUSSION.....	18
REFERENSER.....	20

Bilaga 1; Intervjuguide

1. Introduktion

Psykologi är ett väldigt brett och innehållsrikt ämne. Sternberg (2007) beskriver att det är få ämnen som berör så enormt många olika områden och han menar att detta kan leda till otroligt många olika karriärer. Han menar även att en individ med en examen i psykologi har en chans att välja om de vill utvecklas inom ett arbetsområde över tid eller om de vill prova på många olika karriärer. Eftersom tidigare studier är utförda i USA är det intressant att se hur den svenska arbetsmarknaden värderar en grundutbildning i psykologi. Stämmer den överens med de studier som har gjorts i USA?

Carroll, Shmidt och Sorensen (1992) beskriver att en individ med kandidatexamen i psykologi har stora möjligheter att få jobb. De menar att med en bra planering och öppen attityd till arbetsmarknaden finns det väldigt många jobb för de med en examen i psykologi. Hodkinson & Sparkes (1997) beskriver att karriärutvecklingen kan ses som ett mönster av betydelsefulla förändringar under perioder av rutin uppblandade med brytpunkter. I valet av karriär menar de att individen påverkas av tre olika kategorier av brytpunkter; strukturellt betingade, självinitierade eller initierade av andra aktörer. Detta kan innebära att valet av karriär kan påverkas av till exempel utbildningssystemen, personens egna värderingar och vilket samspel personen har med sin omgivning. De menar även att individen befinner sig i ett fält där till exempel arbetsgivare, föräldrar och utbildningsföretag befinner sig. Enligt författarna bidrar varje deltagare med något som ger mer eller mindre makt och detta leder till olika stora möjligheter att kunna påverka reglerna. Dessa bidrag kan till exempel vara ekonomiskt, socialt eller symboliskt. En ung individ ses därför besitta en relativt liten makt vid övergången mellan utbildning och arbete och därför styrs denna process av andra aktörer. Ett annat sätt att se på olika karriärval är den teori som heter Social cognitive career theory (Lent, Brown & Hackett, 2000; Brown, 2002). Denna teori har fokus på kognitiva faktorer om hur vi söker både utbildning och jobb. Kan dessa två teorier förklara eller öka förståelsen för vilka karriärvägar personer med avslutad examen i psykologi vid Högskolan i Gävle väljer?

Carroll, Shmidt och Sorensen (1992) skriver att det många gånger kan vara tufft att få ett arbete som är kopplat till sin utbildning efter en kandidatexamen i psykologi. Trots detta menar de att en individ med bra planering och öppen attityd har goda chanser att hitta ett arbete. Syftet med deras undersökning var att ta reda på vad en kandidatexamen i psykologi kan leda till för jobb. Studien utgår från amerikanska studenters möjligheter på den amerikanska arbetsmarknaden. Carroll et al (1992) ger exempel på 27 specifika yrkeskategorier och 22 tänkbara arbeten en individ med en examen i psykologi kan arbeta

med. Exempel på några av dessa yrkeskategorier är arbetsrådgivare, att arbeta som lärling inom terapiyrket, intervjuare, relationsspecialist, arbeta inom socialtjänsten, på behandlingshem, inom barnomsorgen, övervakare, personalanalytiker, personalansvarig och med marknadsföring. Carroll et al (1992) beskriver även en undersökning där universitetet i Central Michigan bjöd in arbetsgivare inom en rad olika områden för att intervjua dessa individer och se vilken inställning de har till en individ med en kandidatexamen i psykologi. Det visade sig att större delen av arbetsgivarna såg positivt på en individ med en kandidatexamen i psykologi på grund av att de såg dessa individer som några som har satt upp ett mål, har utarbetat en plan och att de inte ger upp eller slutar förrän de har uppnått sitt mål. Dessa egenskaper ansåg arbetsgivarna vara det som är viktigt och de som dem vill ha hos en anställd. De ansåg även att en individ med en kandidatexamen i psykologi har god förmåga att uttrycka sig i tal och skrift, har lätt för att knyta kontakter och har en hög nivå abstraktionsnivå i sitt tänkande. Vidare skriver de att en individ med en psykologisk examen kan lära andra individer hur de ska tänka, inte vad de ska tänka. Avslutningsvis skriver Carroll et al (1992) att en student inte ska behöva vara rädd att lämna universitetet med enbart en kandidatexamen i psykologi. Jobben finns där om individen är villig att vidga sina vyer och inte är rädd att prova nya saker.

Reich (2004) artikel stämmer väl överens med Carroll et al (1992) när det gäller vad en kandidatexamen i psykologi kan ge för jobb. Dock väger Reich (2004) in vad en magisterexamen i psykologi kan ge för jobbmöjligheter. Exempel på detta är på olika psykiatriavdelningar, center för övergreppsoffer, lärare på lägre nivåer, assistent i skolor för barn som kräver extra hjälp och inom verksamheter och organisationer. Inom verksamhet och organisation kan det handla om att till exempel arbeta med undersökningar av olika slag, konsult, utvärdering och på olika human resources-avdelningar. Dessutom beskrivs att det finns individer med en magisterexamen i psykologi som är anställda på ett universitet och arbetar med bland annat karriärrådgivning, som forskare eller lärare.

1.1 Social cognitive career theory (SCCT)

Teorin har sin bakgrund i Albert Banduras Social cognitive theory (Bandura, 1986). I Banduras teori finns en modell, som SCCT till viss del utgår ifrån, kallad model of casuality. Den innehåller tre punkter som alla påverkar varandra på ett eller annat sätt:

- Personliga attribut, såsom inre kognitiva tillstånd och fysiska färdigheter.
- Den yttre omgivningens faktorer.
- Offentligt beteende, som är kopplat till personens psykiska och fysiska egenskaper.

För att kunna länka dessa tre faktorer till SCCT använder Brown (2002) sig av tre grundpelare från social cognitive theory: 1. *self-efficacy* (vilket innebär individens tro på sin egen förmåga), 2. *utgångsförväntningar* (vilket handlar om en individs förväntningar av vilka konsekvenser individens handlande kan få) och 3. *personliga mål*. Dessa tre grundpelare tillsammans kan en person utgå ifrån för att utveckla sin karriär, enligt Banduras Social cognitive theory.

Inom SCCT används self-efficacy som ett begrepp för individens tro på sig själv inom specifika områden och som förklaring till hur en individ interagerar med sin omgivning. Individens tro på sig själv förstärks och utvecklas genom fyra primära typer av inlärningserfarenheter:

1. Fullbordande av personliga prestationer.
2. Modellinlärning
3. Social självsäkerhet.
4. Fysisk och känslomässig status.

Även fast alla dessa inlärningserfarenheter påverkar individens tro på sig själv, är den absolut vanligaste och mest effektiva erfarenheter den om fullbordande av personliga prestationer. Känslan av att ha klarat av en uppgift tenderar att förstärka tron på sig själv, samtidigt som upprepade misslyckanden tenderar att sänka individens tro på sig själv.

Utgångsförväntningar innebär personlig tro om vad konsekvenserna eller utgången blir av olika beteenden. Begreppet innehåller flera olika föreställningar om respons, som att man får någon form av belöning när man utför något bra, att man kommer känna stolthet över sig själv när man klarar av någonting och att man kommer att lära sig något av att utföra själva uppgiften. Utgångsförväntningar sägs, inom både arbetslivet och inom andra psykologiska områden, spela en nyckelroll vad det gäller att motivera sitt beteende för att kunna uppnå någonting individen strävar efter. Exempelvis härstammar utgångsförväntningar, rörande vissa aktioner för karriären, från människors erfarenheter om förväntningar om utgången (som t.ex. belöningar), vilka de har fått för gärningar tidigare i karriären. Vidare kan även nämnas att utgångsförväntningar också kan förskaffas genom att se på vad för sorts respons folk runt omkring en själv har fått efter olika prestationer. Personliga mål kan definieras på det vis att målet inte bara behöver vara att utföra en viss arbetsuppgift utan även att arbetsuppgiften utförs för att kunna påverka ett mer långsiktigt mål. Genom att sätta personliga mål kan individen hjälpa sig själv att strukturera upp och följa sin karriär över längre perioder, utan extern hjälp. På detta vis motiverar individen sig själv för att uppnå det mål denne strävar efter.

Det finns ett komplext förhållande mellan dessa tre grundpelare, som SCCT använder sig av. Self-efficacy och utgångsförväntningarna påverkar det mål som individen sätter upp och även vägen för att nå till målet. På samma vis påverkar de personliga målen utvecklingen av self-efficacy och utgångsförväntningarna. Om en individ sätter lägre personliga mål kan det innebära att dennes tro på sig själv och utgångsförväntningarna blir lägre än om de personliga målen hade varit högt satta från början. Med detta vill Brown (2002) beskriva att det är viktigt att sätta upp relativt höga mål på grund av att utgångsförväntningarna och tron på sig själv ska bli höga för när tron på sig själv och utgångsförväntningarna blir högre blir även självförtroendet bättre och individen sätter i och med detta upp högre personliga mål. Hur dessa omgivningsfaktorer påverkar individen och hur individen hanterar och svarar på dessa faktorer kommer att avgöra hur stor effekt de har på individens framtida beslut. Omgivningsfaktorerna kommer dock med all sannolikhet tolkas olika av alla individer och det som utgör möjligheter för en individ kan samtidigt utgöra hinder för en annan (Lent, Brown & Hackett, 2000).

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka vilka karriärvägar studenter som har läst psykologi och tagit ut en kandidat- och/eller magisterexamen vid Högskolan i Gävle väljer och vilka faktorer de anser har påverkat dem i deras val av karriär. Jag vill även se om det finns någon relation till de amerikanska studier som tidigare har gjorts i ämnet.

1.3 Frågeställningar

1. Vilken karriärväg väljer en individ med en kandidatexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle?
2. Vilken karriärväg väljer en individ med en magisterexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle?
3. Vilka faktorer anser de har påverkat dem i deras val av karriärväg?

2. Metod

2.1 Design

Denna studie har genomförts som en kvalitativ intervjustudie efter registerurval.

2.2 Urval och undersökningsgrupp

Individer som sedan 2003 har studerat och tagit ut en kandidat- och/eller en magisterexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle. Efter att ha fått personuppgifter på de elva berörda

individerna gjordes ett flertal försök att kontakta alla för att beskriva syftet. Detta resulterade i att jag kom i kontakt med nio personer och dessa nio valde alla att delta i undersökningen. Tre stycken hade en kandidatexamen i psykologi, fyra stycken hade en magisterexamen i psykologi och två stycken har läst upp till *d*-nivå men har i dagsläget inte tagit ut sin magisterexamen av ett eller flera skäl. Dessa två individer som har läst upp till *d*-nivå men som idag inte har tagit ut sin magisterexamen kommer i alla fall att räknas till gruppen för magisterexamen. Av dessa nio individer var sex stycken kvinnor och tre stycken män.

2.3 Datainsamlingsmetod

De data som studien bygger på har samlats in med hjälp av kvalitativa intervjuer på telefon. Under intervjuerna användes en semi-strukturerad intervjuguide för att ingen viktig del skulle glömmas bort (se bilaga 1). Intervjuguiden hade tre huvudrubriker och som i sin tur bestod av underrubriker som informanten leddes in på. Intervjuaren följde sedan i första hand med i berättelsen och ställde enbart följdfrågor om så behövdes för att täcka in alla delar av intervjuguiden. Intervjuerna började med att informanterna fick beskriva sin bakgrund och varför de valde att studera psykologi, det vill säga den tid innan de började studera. Sedan övergick frågorna till hur de upplevde sin studietid och när examen närmade sig. Efter detta handlade frågorna om vad de jobbar med idag och vilka faktorer som har påverkat dem i deras val av karriär. Slutligen frågades det om informanterna idag är nöjda med att ha läst psykologi vid Högskolan i Gävle.

2.4 Tillvägagångssätt

Uppgifter om vilka individer som tagit en kandidat- och/eller magisterexamen i psykologi sedan 2003 fick jag av examensenheten på skolan. Det gjordes försök att kontakta alla individer och de nio som svarade i telefonen var positiva till idén och svarade utan eftertanke ja till att ställa upp på en telefonintervju ca två veckor senare. Redan i detta skede frågades informanterna om det var okej att intervjuerna blev inspelade och de blev informerade om de etiska överväganden denna studie följde. Tiden för varje enskild intervju var olika beroende på hur mycket informanterna hade upplevt i karriärväg efter examen. Medellängden på samtalen blev dock cirka 18 minuter. Efter intervjun erbjöds varje informant att ta del av det färdiga resultatet.

2.5 Dataanalys

Alla intervjuer spelades in med hjälp av två dataprogram, Skype respektive Pamela. De inspelade intervjuerna transkriberades ordagrant och analyserades sedan med induktivt

tematisk analys. De transkriberade texterna lästes sedan igenom noggrant ett flertal gånger för att få en bild av berättelsens helhet. Därefter markerades nyckelord och dessa nyckelord blev sedan grunden för de teman som bearbetades. I nästa steg markerades hela textstycken av den transkriberade texten och dessa stycken klipptes in under respektive tema. I efterhand har detta analyserats i relation till tidigare forskning och teori. Jag har även valt att redovisa materialet som en helhet och inte redovisa resultatet utifrån varje informant, därav är materialet sammansatt och det har inte angetts vilka uttalanden som hör ihop med vilken informant.

2.6 Forskningsetiska överväganden

Innan intervjun genomfördes blev alla informanter informerade om studiens syfte och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan under studiens gång. De blev även informerade att deras namn inte skulle nämnas i studien, att intervjun skulle spelas in och att dessa uppgifter enbart kommer att användas i denna studie. Informerat samtycke föreligger därför.

3. Resultat

Här beskrivs resultaten utifrån intervjuernas tre huvudområden; innan studietiden, under studietiden och efter studietiden. Dessa är även indelade i underteman som framkommit under intervjuerna. I slutet beskrivs även informanternas tankar om hur det har varit att läsa psykologi vid Högskolan i Gävle.

3.1 Innan studietiden

Under rubriken "Innan studietiden" var det framförallt två huvudfrågor som ställdes till informanterna. Den ena var hur deras bakgrund ser ut och den andra var vilket eller vilka mål de hade innan de började läsa psykologi. Här kan man inte se att de informanter som har tagit en kandidatexamen skiljer sig från de med en magisterexamen.

3.1.1 Bakgrund

Det visade sig att sex av informanternas föräldrar inte hade någon högskoleutbildning överhuvudtaget. I ett av dessa fall var det en informant som hade en mamma som har jobbat som mentalsköterska och en pappa som hade påbörjat psykologstudier, men som sedan avbrutit dessa på grund av personliga skäl. I flera av dessa fall har föräldrarna gått en praktiskt inriktad linje på gymnasiet och sedan jobbat inom detta på ett eller flera sätt. I två fall var det en förälder som har avslutat en högskoleutbildning och tagit en examen och i ett fall var det båda föräldrarna som hade tagit en examen på högskolenivå.

3.1.2 Målet med psykologiska studier

Informanterna tillfrågades vad de hade haft för mål med sina psykologiska studier innan de började läsa psykologi. Sex stycken svarade att det inte fanns några specifika mål.

Jag hade nog inget tydligt mål, jag visste att psykologi var det jag ville syssla med på ett eller annat sätt. Jag visste inte vad jag ville jobba med men jag ville veta mer om psykologi. Tänkte nog inte på något konkret yrke, funderade innan på psykolog men det krävde för höga betyg, La ner det

Jag tänkte bara prova att läsa en kurs och tyckte det var intressant. Klarade det och fortsatte på den svängen. Från början var målet egentligen bara att prova på psykologi för att se om det var intressant, vilket det var. Trivdes väldigt bra med ämnet och har läst upp till d-nivå

En av informanterna hade sedan tidigare en utbildning och arbetade som sjukgymnast. Dennes mål blev istället att bredda sin utbildning.

Målet var att kunna kombinera detta i mitt jobb. Kände ett behov av att kunna kombinera den kroppsliga behandlingen tillsammans med den psykiska. Att kunna använda mina kunskaper i mitt yrke

En av de två resterande valde att studera psykologi för att denne ville hålla på med vad denne menade var kul och den andra ville skaffa sig en utbildning för att sedan kunna få ett jobb som kunde försörja familjen. Flera informanter fortsätter att beskriva att de först under *a*-kursen valde att fortsätta att läsa *b*-kursen och så vidare, att målen kom allteftersom. Två av informanterna säger att de redan under *a*-kursen hade bestämt att läsa upp till *c*- och *d*-kursen, att det blev deras mål när det väl hade börjat läsa psykologi.

3.2 Under studietiden

Under denna rubrik handlade frågorna om hur de hade uppfattat studietiden och hur de kände och tänkte när det närmade sig examen. Studietiden har för de allra flesta varit en positiv tid i livet, de menar att det stundtals varit jobbigt men att de överlag ser tillbaka på sina psykologistudier som en rolig och lärorik tid. De beskriver även att känslan av att ha klarat en delkurs många gånger gav dem styrka att fortsätta kämpa vidare. När det gäller hur deras tankar och känslor gick när deras examen närmade sig skiljer det sig mellan de informanter som har tagit en kandidat- respektive en magisterexamen.

3.2.1 Kandidatexamen

De flesta informanter som har tagit en kandidatexamen har beskrivit en lättnad när examen närmade sig. De hade under åren satt upp ett mål som var att ta en kandidatexamen i psykologi och hade inga planer på att fortsätta läsa *d*-kursen. Istället valde några att läsa andra ämnen vid Högskolan i Gävle medan andra valde att söka jobb och ville lämna den akademiska världen eller gå tillbaka till sitt gamla arbete.

Jag tänkte äntligen en examen, jag blir något

Jag hade inga planer på att fortsätta läsa. Fick jag inget jobb så går jag väl tillbaka till mitt arbete, tänkte jag nog

Kollade hela tiden vad som fanns för jobb. Vill inte läsa för läsandets skull. Kikade litegrann så.. mest socialt arbete. Kände mig nog aldrig orolig för att inte få något jobb, eller jo, kanske i slutet när jag inte fick något positivt svar

3.2.2 Magisterexamen

De informanter som har tagit en magisterexamen i psykologi beskriver istället att de redan under *d*-kursen "haft en fot inne" vid Högskolan i Gävle. Fyra av sex stycken ville fortsätta arbeta vid Högskolan i Gävle.

Mitt mål var att få en doktorandtjänst. Jag ville ju hålla på med sånt.

Jag var bara tjänstledig från mitt jobb, jag sökte nån tjänst sådär men inte något mer än så. Jag ville ju doktorera.

Hade ingen panik så, jag gick tillbaka till mitt gamla jobb. Jag sökte någon tjänst sådär men inte något mer än så

3.3 Efter studietiden

Under detta område förekom det frågor om vad de arbetar med idag, vad som har påverkat dem i deras val av karriär, om deras utbildning varit avgörande för deras nuvarande anställning och hur deras examen har bedömts. Även här finns det skillnader mellan de som har tagit en kandidat- respektive en magisterexamen.

3.3.1 Kandidatexamen

De informanter som har tagit en kandidatexamen har valt väldigt olika karriärvägar. Två av tre har positiva upplevelser av sin kandidatexamen och menar att examen har uppfyllt deras förväntningar och den tredje menar att dennes kandidatexamen inte har motsvarat dennes förväntningar.

Uppfyllt förväntningarna

En av informanterna läste psykologin för att bredda sin utbildning som sjukgymnast. Denna informant talar även om att denne har blivit tillfrågad om att undervisa i psykologi på gymnasiet och på en folkhögskola. Detta kan även ha att göra med att denne har pedagogiska studier sedan tidigare. Informanten säger även att de psykologiska studierna har bidragit till att denne har fått en bredare kundkrets. Den andra informanten med en kandidatexamen jobbar idag som handläggare på migrationsverket. Denne beskriver att en vecka efter att denne la in sin profil på arbetsförmedlingens hemsida ringde de och frågade om denne var intresserad av att jobba som sommarvikarie på migrationsverket. Detta sommarvikariat har sedan lett till ett vikariat och slutligen till en tillsvidareanställning där denne arbetar idag. Denna individ menar att det självklart är utbildningen som har hjälpt denne att få detta jobb och att det inte var planerat att börja arbeta på migrationsverket, det var mer en slump.

Studierna var absolut avgörande för anställning, tror inte jag blivit sommarvikarie heller

*Jag har verkligen användning för utbildning i arbetet.
Arbetar med människor från olika länder, viktigt hur man
bemöter dessa*

*Psykologin har öppnat mycket nya dörrar och nya
arbetsområden*

Inte uppfyllt förväntningarna

Den tredje informanten med en kandidatexamen är däremot inte alls lika nöjd med sina psykologiska studier. Denne beskriver att den har sökt otroligt många olika jobb som till exempel hr-assistent, rekryterare, chef på olika butiker och även vanliga butiksjobb. Informanten fortsätter att berätta att denne har jobbat som sommarvikarie inom hemtjänsten en sommar. Detta arbete var ingenting som informanten trivdes med och kände att denne ville arbeta med, så istället för att fastna på hemtjänsten fortsatte denne att studera vidare och riktar idag in sig på att läsa ledarskap och arbetsrätt.

*Det har inte gått så bra för mig. Sökt massor med jobb
men ingen nappar. Kommit på en intervju*

*Antingen har jag varit under- eller överkvalificerad tror
jag*

3.3.2 Magisterexamen

Av de sex informanter som har tagit en magisterexamen var det fem som gärna ville forska på ett eller annat vis. Den sjätte valde istället att söka arbete och hamnade efter cirka ett år på en arbetsplats som är knuten till dennes psykologiska studier.

Önskan om att doktorera

Flera av dessa arbetade redan under *d*-uppsatsen vid Högskolan i Gävle och de beskriver att de gärna ville fortsätta med det. En av dessa informanter beskriver att denne fick en anställning på halvtid som projektledare. Dock blev detta för jobbigt eftersom denne även var tvungen att ha ett annat arbete på sidan om för att klara sig ekonomiskt. Valet föll på det arbete som var mest betalt och därav gick denna informant tillbaka till sitt gamla arbete som

it-konsult och arbetar även med detta idag. Tre av fyra som hade som mål att få en doktorandtjänst på skolan beskriver att de idag är anställda som doktorander och att detta var ett väldigt lätt val när de fick chansen att ta denna anställning. En informant menar att valet var otroligt lätt eftersom denne tröttnat på sitt gamla jobb och att denne under studiernas gång fått upp ögonen för att bli doktorand. Den fjärde beskriver även den att det är en doktorandtjänst som är dennes mål, dock har det inte dykt upp någon sådan tjänst ännu utan denne har sedan magisterexamen ett vikariat som adjunkt vid Högskolan i Gävle. Detta vikariat har allteftersom blivit förlängt och informanten ser idag lovande på sin karriär eftersom denne hoppas och tror att det kommer att dyka upp en doktorandtjänst.

Var ett lätt val att ta doktorandtjänsten

*Jag valde denna inriktning eftersom jag fick möjligheten,
det är inte alla som får den*

Önskan om att hitta ett arbete som berör de psykologiska studierna

En annan informant beskriver att denne efter examen började arbeta inom logistik och orderhantering. Detta var ingenting som berörde de psykologiska studierna, men efter cirka ett år bytte denna informant tjänst på företaget och jobbar idag som kvalitetsanalytiker. I detta arbete vidrörs statistik och analysarbete och informanten menar att denne har väldigt stor nytta av sina psykologiska studier. Denne beskriver även att det ingår i dennes arbetsuppgifter att ha hand om en del administration och utbildning på företaget. Informanten anser att det är en självklarhet att utbildningen har varit avgörande för att denne skulle få detta arbete. Chefen på arbetsplatsen såg det som är stor fördel för teamet, som tidigare bestod av ingenjörer med teknikutbildning, att det anställdes en individ som hade läst psykologi.

Har väldigt stor användning av min utbildning

*Jag hamnade nog här för att jag redan hade en fot inne.
Det är kul att det har utvecklats mot min
utbildningsbakgrund*

Slutligen tillfrågades informanterna om de idag är nöjda med sitt val att läsa psykologi vid Högskolan i Gävle. I stora drag är alla informanter idag nöjda med att ha läst vid Högskolan i

Gävle. De som har uppnått sitt mål med sina studier eller är på god väg att uppnå sina mål är även otroligt nöjda med sitt ämnesval.

Jag känner absolut att psykologin har tagit mig dit jag vill.

Jag är väldigt nöjd

I stort sett har det varit riktigt bra kurser rakt igenom på

skolan. Det har gett mig otroligt mycket, inte bara

karriärmässigt utan även på det personliga planet

Personligen går det väldigt bra och därför är jag

självklart nöjd

Känner absolut att jag har nytta av mina gamla kunskaper

En annan informant menar att den har tyckt att de psykologiska studierna har varit jätteroliga men att denne trots allt inte skulle välja att jobba med något som har med psykologi att göra idag.

Skulle inte vilja jobba med något som har med psykologi

att göra.. eller både ja och nej. Jag ville ju forska men det

gick ju inte. Men jag har tyckt att det har varit jätteroligt i

alla fall

En smärre skepticism infinner sig hos en av informanterna. Denne menar att istället för att ha läst psykologi och förväntat sig att "bli något" skulle denne ha valt ett program som verkligen gav en titel när studierna var avslutade.

Ämnesvalet är jag sådär nöjd med. Skulle ha valt något

där jag verkligen blev någonting, kanske lärare eller

socionom

4. Diskussion

Nedan delas diskussionen in i huvudresultat, resultatdiskussion, metoddiskussion och allmän diskussion.

4.1 Huvudresultat

Syftet med denna studie har varit att ta reda på vad en individ som har tagit en kandidat- och/eller magisterexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle arbetar med idag och vilka faktorer som de anser har påverkat dem i deras val av karriär. Det gemensamma för alla informanter var att det inte fanns några klara mål med de psykologiska studierna innan de började studera, utan de allra flesta ville prova på ämnet psykologi och se om det var något som de ansåg att de ville läsa mer om. När det gäller vad de informanter som har tagit en kandidatexamen arbetar med idag skiljer det sig åt en hel del. En av de informanter som har tagit en kandidatexamen i psykologi har idag en tillsvidareanställning som handläggare på migrationsverket. Denne anser att det var studierna i psykologi som var avgörande för att få detta arbete och menar även att den har stor nytta av studierna i själva arbetet. En annan informant som började läsa psykologi för att bredda sin kompetens i sitt arbete som sjukgymnast, menar att denne har fått en bredare kundkrets och har även blivit tillfrågad om att undervisa på gymnasiet och på en folkhögskola. Den tredje informanten med en kandidatexamen har förgäves sökt arbete och har idag valt att fortsätta studera för att få en bredare kompetens.

Tre av sex informanter med en magisterexamen i psykologi doktorerar idag vid Högskolan i Gävle. Ytterligare en informant arbetar på skolan, denne har som mål att bli anställd som doktorand men i väntan på detta arbetar denne som adjunkt. En av de två återstående informanter med en magisterexamen arbetar idag som it-konsult och den andra är anställd som kvalitetsanalytiker.

Det har visat sig att de informanter med en kandidatexamen inte hade något utstakat mål när de närmade sig sin examen. De anser istället att det har varit slumpen och tillgängligheten av lediga arbeten som har varit avgörande för vad de sysselsatte sig med efter examen. De informanter med en magisterexamen hade i en större utsträckning tydliga mål när de närmade sig examen.

4.2 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka vad en individ med en kandidat- och/eller en magisterexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle har valt för karriär efter examen och vad

de anser har påverkat dem i deras val av karriär. I diskussionen nedan diskuteras kandidat- och magisterexamen tillsammans.

Brown (2002) beskriver att i SCCT används tre grundpelare från Social cognitive theory; self-efficacy, utgångsförväntningar och personliga mål. Utifrån vad informanterna har berättat har jag förstått att de flesta inte riktigt hade några personliga mål med sina psykologistudier innan och när de började studera. Deras förväntningar var relativt låga eftersom de har beskrivit att de inte riktigt visste vad psykologi som ämne innebar och därmed har deras tro på sig själv inte varit den bästa. Detta har lett till att informanterna inte har satt upp höga mål och det är precis det som Brown (2002) beskriver. Han menar att om de personliga målen är låga leder detta till att utgångsförväntningarna och tron på sig själv blir låg. Informanterna har istället beskrivit att deras mål växte fram under utbildningens gång. Det är svårt att veta varför informanterna inte satte upp några tydliga och klara mål från början men en anledning skulle kunna vara att psykologi är ett väldigt stort och brett ämne och att det idag kanske kan vara svårt att veta vad en fristående kurs kan innebära och var en examen i fristående kurser kan leda till i karriärväg efter en examen. När en individ söker till exempel sjuksköterskeprogrammet vet denne att det är sjuksköterska som denne vill bli och genom att läsa de år som ingår i programmet kommer individen att leva upp till sitt mål. Med en fristående kurs är inte framtiden lika självklar och detta anser jag kan påverka vilken tro man har på sig själv och vilka förväntningar och mål denne sätter upp. Förväntningarna kan därmed bli något lägre och eftersom förväntningarna blir lägre kan jag tänka mig att en individ inte sätter upp ett högt personligt mål heller.

Carroll et al (1992) beskriver att en individ med bra planering och öppen attityd har goda chanser att hitta ett jobb med en kandidatexamen i psykologi. Enligt vad jag har förstått har de individer som har börjat närma sig en kandidatexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle inte haft någon speciell planering eller plan efter att de tagit sin kandidatexamen, utan målet har under studiernas gång varit att ta en examen. Detta, anser jag, kan ha påverkat utgången för dessa informanter när det gäller deras karriär. Som Carroll et al (1992) beskriver krävs det en bra planering för att en individ ska veta vad den vill arbeta med och hur detta ska kunna uppnås. Däremot har vissa beskrivit att de varit öppna angående vilka arbetsområden de kunde tänka sig att arbeta inom och denna öppna attityd menar även Carroll et al (1992) är väldigt viktig när det gäller att hitta ett arbete. De informanter som däremot har valt att läsa vidare på *d*-nivå och så småningom ta en magisterexamen har nästan alla utarbetat det personliga målet att bli anställd som doktorand och kunna ägna sig åt den forskning som de intresserat sig för. Detta tolkar jag som att deras mål blev deras personliga drivkraft och idag

har nästan alla uppnått sina mål eller är på god väg att göra det. Hodkinson & Sparkes (1997) beskriver att karriärutvecklingen kan ses som ett mönster av betydelsefulla förändringar under perioder av rutin uppblandade med brytpunkter. I detta fall kan förändringen vara att övergå från studerande till arbetssökande och här menar Hodkinson & Sparkes (1997) att identiteten ändras. Jag anser att en individ som övergår från studerande till arbetssökande måste vara medveten om att dennes karriär ska leda dit den vill kan det krävas att identiteten måste omformas så att denne passar in i arbetslivet. Med detta menar jag att en individ måste kunna anpassa sig till vad en arbetsplats söker istället för att hitta en arbetsplats som är skraddarsydd för just denna individ redan från början. Hodkinson & Sparkes (1997) beskriver även att det finns flera olika brytpunkter. Den informant som gärna ville forska, men som var tvungen att lägga detta åt sidan på grund av ekonomiska skäl, blev absolut drabbad av det som kallas för strukturella betingelser, eftersom informanten gärna ville ägna sig åt detta men det var praktiskt omöjligt. En annan brytpunkt som tas upp är självinitierade och även detta handlar om individens eget handlande och dennes inre drivkraft till förändring. Detta kan liknas med vad SCCT (Brown, 2002) menar med personliga mål. De personliga målen, anser jag, är viktiga att ha tänkt på och utarbetat redan innan den dagen individen har tagit sin examen. Det är detta som de individer med en kandidatexamen inte har haft som jag ser det. De har istället haft siktet inställt på och haft själva examen som ett personligt mål och som sin inre drivkraft. De informanter som istället valt att läsa upp till *d*-nivå har redan innan sin magisterexamen tänkt på vad de vill göra efter examen och utarbetat ett nytt personligt mål som de vill uppnå. Detta kan vara en avgörande detalj som påverkar individerna i deras tänkande och handlande och val av karriär.

Två av tre informanter med en kandidatexamen arbetar idag med människor på ett eller annat sätt. Just dessa två arbeten tas inte upp av Carroll et al (1992), dock innebär dessa två arbeten som är, handläggare på migrationsverket och att arbeta som sjukgymnast, att arbeta med människor i olika situationer. Därför anser jag att detta stämmer någorlunda överens med vad artikeln beskriver att amerikanska studenter med en kandidatexamen arbetar med efter examen.

Av de sex informanter i denna undersökning som har tagit en magisterexamen i psykologi arbetar tre stycken som doktorander vid Högskolan i Gävle idag och en fjärde är även den anställd på skolan. En annan av dessa sex beskriver även den att det är forskning som denne skulle vilja ägna sin tid åt men att detta har varit praktiskt omöjligt. Reich (2004) beskriver att en individ med en magisterexamen i psykologi ofta är anställda av ett universitet eller högskola och detta överensstämmer alltså väldigt bra med vad denna undersökning har

visat. En annan informant beskriver att denne arbetar som kvalitetsanalytiker och i dennes arbetsuppgifter ingår det att hålla i utbildning och en del administrativa uppgifter på företaget. Reich (2004) beskriver även att individer med en magisterexamen kan arbeta inom organisationer och på olika human resource-avdelningar och detta kan till en viss del liknas med vad informanten ovan beskriver om vad som ingår i dennes arbetsuppgifter.

Inom SCCT (Brown, 2002) framhålls vikten av att den mest effektiva inlärningserfarenheten är den om fullbordande av personliga prestationer. Med detta menas att känslan av att ha klarat av en uppgift tenderar att förstärka tron på sig själv. Nästintill alla informanter beskriver att de innan de påbörjade sina psykologiska studier inte hade några klara mål. Vissa beskriver även att de inte visste vad högskolestudier innebar och att de ville prova på detta. Dock beskriver flera av dem att när de under *a*-kursen insåg att detta var kul, att de blev godkända på de olika delmomenten och förstod att de skulle klara kursen, kom tankarna om att fortsätta läsa *b*-kursen. Samma procedur utspelade sig senare under *b*-kursen och de bestämde sig för att läsa vidare på *c*-kursen. Detta kan kopplas till det Brown (2002) menar med att känslan av att ha klarat av en uppgift tenderar att förstärka tron på sig själv. Brown beskriver även att utgångsförväntningarna innebär en personlig tro om vad konsekvenserna blir av olika beteenden. Han menar att en individ får någon form av belöning när denne utför något bra, att man kommer känna stolthet över sig själv när man klarar av någonting. Även detta speglar de informanter som beskriver att när de klarade ett delmoment eller en kurs blev detta en stor belöning och de kände sig otroligt stolta över sig själva.

Hodkinson & Sparkes (1997) beskriver även en del i sin teori som handlar om makt och relation på utbildnings- och arbetsmarknaden. Författarna använder sig av begreppet fält och med detta menar de marknaden där bland annat individen, arbetsgivare, studievägledare och utbildningsföretag figurerar. Enligt författarna bidrar varje deltagare med något och detta bidrag kan till exempel vara ekonomiskt, socialt eller symboliskt och leda till olika mycket makt som i sin tur leder till möjligheter att kunna påverka. Med detta vill författarna säga att individer har en relativt liten makt vid övergången mellan utbildning och arbete och därför styrs de av andra aktörer. Detta är något som kan liknas med nästintill alla informanterna idenna studie. Ett exempel på detta är den informant som gärna vill bli doktorand men ännu inte har fått den möjligheten och en annan informant som förgäves har sökt arbeten utan att ha fått någon anställning. Deras situationer styrs av andra aktörer och informanterna besitter en väldigt liten makt när de ska lämna studierna och bege sig ut i arbetslivet. Detta är dock ingenting som är speciellt för just ämnet psykologi utan finns nog inom alla ämneskategorier. Dock får jag känslan av att detta förekommer i högre grad när en individ har en examen från

fristående kurser än om en individ har en examen från ett program. Både individen och arbetsgivaren kan fråga sig vad individen egentligen har för titel eller vad individen egentligen kan arbeta med när den ”endast” har en examen från fristående kurser.

4.3 Metoddiskussion

När det gäller telefonintervjuer redogör Bryman (2002) för både för- och nackdelar. En telefonintervju används oftast när en direkt intervju anses bli för svår att få till och när en direkt intervju kan bli otroligt dyr på grund av resekostnader osv. I denna undersökning valdes telefonintervjuer på grund av att informanterna bodde utspridda i landet och de ansågs bli väldigt tidskrävande och dyrt att resa till informanternas städer för att göra en direkt intervju. Nackdelen med detta tillvägagångssätt är att de människor som inte kan kontaktas via telefon inte kan delta i en telefonintervju. Patton (2002) skriver även att detta anses hänga samman med ekonomiska förhållanden och därmed finns det en risk för urvalsfel. Det kan även förekomma att individer har hemligt telefonnummer och kan därmed inte heller nås per telefon. En fördel med en telefonintervju som Bryman (2002) beskriver är att informanten inte blir påverkad av olika faktorer hos intervjuaren. Detta kan handla om till exempel kön, klass, etnisk bakgrund och ålder. I vissa fall anses det även att intervjuarens närvaro kan påverka informanten på det sättet att denne svarar på ett sätt som den tror att intervjuaren uppskattar. Den distans som en telefonintervju innebär undanröjer eller minskar i varje fall kraftigt denna felkälla och det faktum att intervjuaren inte finns i fysisk bemärkelse kan minska risken för att informantens svar påverkas av intervjuaren. Esiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2007) skriver dock att detta kan ses som en nackdel för intervjuaren att inte se informanten då intervjuaren inte kan reagera på dennes ansiktsuttryck som rör undran och osäkerhet då de får en fråga.

I en direkt intervju kan intervjuaren se denna osäkerhet och helt enkelt förklara frågan på ett annat sätt. För att undvika detta på största möjliga sätt försökte jag vara så klar och tydlig som möjlig i ställandet av frågorna och detta anser inte jag har varit något problem. I en intervju ska intervjuaren i största möjliga mån försöka undvika att ställa ledande frågor (Bryman, 2002). Vid genomgång av transkribering förekom det en del ledande frågor och i efterhand är det oklart om dessa frågor har påverkat informanten i dennes svar. Ett exempel på detta var att jag som intervjuare i något fall frågade om de kände sig stressade eller lugna inför den kommande examen. Istället skulle jag ha ställt en öppen fråga där jag frågade hur det kändes när examen närmade sig och att de kunde besvara frågan fritt. Detta förekom dock inte under varje intervju utan var något jag lärde mig under intervjuernas gång. I annat fall har

en frågande ton enbart använts när jag som intervjuare har speglat och försökt förtydliga vad informanten tidigare har sagt.

Valet av induktiv tematisk analysmetod gjordes på grund av att detta minskar risken för feltolkningar då all text sätts in under respektive tema som utkristalliserar sig. Jag anser även att denna analysmetod är ett bra tillvägagångssätt på grund av att både intervjuer och den transkriberade texten lyssnas respektive läses igenom ett flertal gånger och detta leder till en god tolkning av materialet.

Validiteten kan i kvalitativa studier ses som problematisk enligt Wedin & Sandell (2004). Även Bryman (2002) menar att det i många studier är svårt att uppnå validitet och i denna studie kan det faktum att jag som ensam person utarbetat tolkningar ses som en brist. Dock anser jag att det i detta fall hade varit svårt att låta en annan person göra vissa bedömningar av delar av materialet eftersom det inte funnits någon som har varit så pass insatt i studien att detta skulle ha varit möjligt.

4.4 Allmän diskussion

Intervjuerna har visat vad individer med en kandidat- och/eller magisterexamen i psykologi vid Högskolan i Gävle arbetar med idag och vad som de anser har påverkat dem i deras val av karriär. Ingen intervju har varit exakt den andre lik men i stora drag kan man säga att de informanter som har läst upp till *c*-nivå och tagit ut en kandidatexamen har liknande berättelser och de informanter som har läst upp till *d*-nivå, vare sig de har tagit ut sin examen eller inte, har liknande berättelser. De resultat som har förvånat mig är hur pass mycket jag tror att förmågan att tro på sig själv och att ha utarbetat personliga mål har varit avgörande för dessa individer. Detta kan självklart även handla om selektion, att de som tror på sig själva ofta har goda skäl att göra det. Dessa individer har troligtvis lyckats i liknande situationer tidigare och därför har det blivit lättare att tro på sig själv i en liknande situation senare, men denna synvinkel påverkas säkerligen av ålder och tidigare erfarenheter. En äldre individ med lång livs- och arbetslivserfarenhet har troligtvis under sitt liv varit med om mycket och har lärt sig vad som krävs för att lyckas med det man vill. En ung individ har däremot inte haft samma möjlighet att samla på sig denna erfarenhet och går in i sina studier och livet efter studierna med en helt annan synvinkel och vet därmed inte vad som krävs för att lyckas och komma dit den vill. Trots att jag anser att detta är viktigt har det dock visat sig att de flestas val av karriär direkt efter examen har mer eller mindre varit påverkade av andra aktörer. Individen har helt enkelt börjat arbeta där den har blivit erbjuden ett vikariat eller en anställning.

En annan tanke som även har dykt upp under studiens gång är om studenter som läser psykologi verkligen är medvetna om vad de kan arbeta med efter en examen? Jag anser att självförtroendet skulle bli bättre och de personliga målen skulle bli högre om det fokuserades mer på vad de studerande skulle kunna arbeta med efter en examen i psykologi. Om detta skulle bli klarare för den studerande skulle jag kunna tänka mig att detta även leder till att arbetsgivaren får en bättre och klarare bild av vad den studerande med en kandidat- och/eller magisterexamen i psykologi är berättigade för arbeten. Denna tanke har slagit mig under arbetets gång och jag anser att detta skulle vara intressant att undersöka vidare.

Referenser

- Brown, D., & Associates (2002). *Career Choice and Development*. San Francisco: Jossey Bass Publishers
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Carroll, J. L., Schmidt, J. L., & Sorensen, R. (1992). Careers in psychology: Or what can I do with a bachelor's degree. *Psychological Reports*, 71, 1151-1154
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Elanders Gotab
- Hodkinson, P., & Sparkes, A. (1997). Careership: A sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education*, 18(1), 29-44
- Lent, R.W., Brown, S.D., & Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 36-49
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods 3*. Thousand Oaks, California: Sage Publications Inc
- Reich, J. N. (2004). Careers in psychology. *Encyclopedia of psychology*, Vol. 2. 37-41
Baltimore: Victor graphics
- Sternberg, J. R. (2007). *Career paths in psychology : where your degree can take you*. Washington, DC: American Psychological Association
- Wedin, L., & Sandell, R. (2004). *Psykologiska undersökningsmetoder – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur

Innan studietiden

- **Bakgrund**
 - Uppväxt?
 - Familjeförhållanden?
 - Föräldrars utbildning?

- **Målet med psykologiska studier?**
 - Examen?
 - Intressant?

Under studietiden

- **Hur uppfattades studietiden?**
 - Jobbig?
 - Kul?
 - Som du hade förväntat dig?
 - Vilket år tog du din examen?

- **Hur gick tankarna när kandidat/magister-examen närmade sig?**
 - Jobb?
 - Fortsätta studera?
 - Orolig?
 - Förväntningar?

Efter studietiden

- **Vad valde du för karriär efter examen och vad jobbar du med idag?**
 - Vilket arbetsområde?
 - Specifika arbetsuppgifter?
 - Könsaspekten påverkat val och jobberbudanden?

- **Vad påverkade dig i dina val?**
 - Tillfällighet?

- Ort?
- Erfarenheter inom något yrke?
- Ekonomi?
- Omgivningen?
- Socialt stöd?
- Förebilder?
- Tron på dig själv?
- Familj?

- **Hur ser du på din karriär idag?**

- Nöjd?
- Missnöjd?
- På väg mot ditt mål?

- **Anser du att din utbildning har hjälpt dig att få arbete?**

- Krav på examen i psykologi?
- Kan du applicera din kunskap i praktiken?

- **Hur har man bedömt dina psykologistudier?**

- Avgörande för en anställning?

- **Är du idag nöjd med ditt val att läsa psykologi på högskolan?**